

Н. І. ЗАКОРДОНЕЦЬ

МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРЕДОВИХ ІДЕЙ ШВЕЙЦАРСЬКОГО ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Стаття присвячена вивченню ключових аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії. Розроблено структурну модель туристської освіти цієї країни. З'ясовано траєкторію здобуття професійної туристської освіти та види навчальних закладів, складено спектр професійних кваліфікацій. Висвітлено особливості організації навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) країни. Виокремлено передові ідеї швейцарського досвіду з професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму та обґрунтовано напрями їх реалізації у системі вищої освіти України.

Ключові слова: професійна підготовка, туристська освіта, кваліфікація, фахівець, сфера туризму.

Н. И. ЗАКОРДОНЕЦ

ВОЗМОЖНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ПЕРЕДОВЫХ ИДЕЙ ШВЕЙЦАРСКОГО ОПЫТА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ ТУРИЗМА В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

Статья посвящена изучению ключевых аспектов профессиональной подготовки будущих специалистов сферы туризма в Швейцарии. Разработана структурная модель туристского образования этой страны. Выявлено траекторию получения профессионального туристского образования, виды учебных заведений, составлено спектр профессиональных квалификаций. Определены особенности организации обучения в вузах страны. Выделены передовые идеи швейцарского опыта по профессиональной подготовке будущих специалистов сферы туризма и обоснованы направления их реализации в системе высшего образования Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, туристское образование, квалификация, специалист, сфера туризма.

N. I. ZAKORDONETS

IMPLEMENTING THE LEADING IDEAS OF THE SWISS EXPERIENCE OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR TOURISM INDUSTRY INTO THE UKRAINIAN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article is dedicated to the investigation of key aspects of training of future specialists for the tourism industry in Switzerland. The system of tourism education of this country has been analyzed. The way of obtaining of professional tourism education and types of educational establishments have been examined, the range of professional qualifications has been determined. The peculiarities of teaching in higher educational establishments of the country have been identified. The leading ideas of the Swiss experience of professional training of future specialists for tourism industry have been highlighted and the directions of their implementation into the higher educational system of Ukraine have been suggested.

Keywords: professional training, tourism education, qualifications, specialist, tourism industry.

Входження України в Болонський процес передбачає інтеграцію української системи освіти з міжнародним співтовариством, що підвищує значущість досліджень з проблеми організації професійної освіти за кордоном. Звернення української педагогічної науки до світового та європейського досвіду розвитку системи професійної освіти сприятиме поглибленню вітчизняної теорії освіти, а також буде активізувати процес інтеграції, формування єдиного простору професійної освіти та навчання протягом усього життя.

На даний момент особливого вивчення зарубіжного досвіду потребує система професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, оскільки професійній туристській освіті доводиться одночасно взаємодіяти із взаємопов'язаними процесами глобалізації та стрімким технологічним розвитком. Зростання туристичних потоків передбачає наявність єдиних професійних кваліфікацій туристської діяльності, тобто знання мови, культури, економіки, правової та соціальної системи країн-партнерів, дотримання єдиних технологічних і гуманітарних норм.

Професійна туристська освіта порівняно недавно увійшла в проблемне поле педагогічних досліджень, але вже отримані очевидні результати. Аналіз сучасний вітчизняних наукових праць, у яких започатковано вирішення проблеми туристської освіти, дає можливість визначити такі аспекти освітніх теорій: філософія туризму (В. Антоненко, І. Зязюн, В. Лях, В. Пазенок, Т. Пархоменко, П. Яроцький); теорія становлення та розвитку системи безперервної професійної туристської освіти (Н. Фоменко, Г. Цехмістрова); теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму (А. Конох, В. Федорченко); теоретичні основи інтенсифікації навчання в системі професійної туристської освіти (П. Олійник); формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери туризму (М. Галицька, І. Кухта); педагогічні умови організації навчальної практики майбутніх фахівців туристичної сфери (Н. Хмілярчук, М. Пальчук, Л. Поважна); принципи і завдання туристського виховання (Л. Мороз, М. Скрипник); зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців сфери туризму (Л. Кнодель, Л. Чорна).

Заслуговує на увагу той факт, що система туристської освіти Швейцарії не була предметом наукових досліджень. Л. Кнодель дидактично змодельувала універсальну концепцію системи туристської освіти та визначила теоретичні і практичні засади професійної підготовки кадрів туристської галузі у країнах Всесвітньої туристської організації (ВТО), проте система освіти Швейцарії не була предметом наукового дослідження [3]. Об'єктом дослідження Л. Черток стала післядипломна гуманітарна освіта Швейцарії [8]. Предметом дисертаційної роботи Н. Хмілярчук стала навчальна практика як складова професійної підготовки майбутніх менеджерів туристичної сфери (з врахуванням досвіду Швейцарської школи туризму та готельної справи міста Хур) [7].

Різним аспектам професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму присвятили свої праці зарубіжні вчені, зокрема: К. Веймар, Х. Вертнер, Р. Ігер, К. Маурер, М. Хіц (Австрія); Т. Баум, Р. Даніеле, К. Купер, С. Рейно, М. Сігала, Дж. Трайб (Велика Британія); Р. Говерс, Ш. Кляйн, В. Хопкен, В. Шертлер (Німеччина); Г. Зоріна, І. Зорін, Д. Єрмілова, В. Квартальнов, С. Лук'яченко, Д. Лякішев, Л. Ляшева, О. Сеселкін (Росія); М. Бонн, Б. Ван Хоф, Д. Конноллі, М. Ніколс П.Шелдон (США); Т. Бігер, А. Інверсіні, Ф. Гонон, Л. Кантоні, Р. Маджі, П. Паоліні, Р. Шег, Т. Штайнер (Швейцарія).

Зарубіжному досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму присвятили наукові праці: Т. Бігер К. Веймар Д. Єрмілова, І. Зорін, О. Зверева, Ф. Гонон, В. Квартальнов, А. Кіриловський, Л. Кнодель, О. Олійникова, О. Сеселкін, Д. Торопов, В. Федорченко. У їхніх дослідженнях розроблено методологію професійної туристської освіти, розкриті теоретичні та практичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму на прикладі Австралії, Австрії, Великої Британії, Мальти, Нідерландів, Німеччини, Росії, США, Фінляндії, Франції, Швейцарії, Швеції.

Окремі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму (на прикладі Лозаннської школи менеджменту гостинності) розглядали: В. Квартальнов, О. Сеселкін [2; 5]. Д. Єрмілова присвятила свою роботу теорії та методиці вищої туристської освіти в європейських країнах [1]. Д. Лякішев обґрунтував місце і роль Швейцарії в системі сучасних світових відносин (охарактеризував економічні питання туризму: економіка, менеджмент, маркетинг) [4]. К. Веймар та Т. Бігер провели порівняльний аналіз систем професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму Австрії та Швейцарії [9].

Проте в процесі аналізу наукових праць нам не вдалося знайти дослідження, в яких цілісно і системно була б представлена туристська освіта Швейцарії, незважаючи на те, що система професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму цієї країни має світове визнання. Відсутні дослідження, що представляють цілісну концепцію професійної туристської

освіти в Швейцарії, в яких були б виявлені та узагальнені тенденції, що диктуються процесами інтеграції та глобалізації, підходи і шляхи досягнення необхідної якості підготовки кадрів.

У результаті нами було виявлено об'єктивно існуюче протиріччя, суть якого полягає в тому, що, з одного боку, визнання у світовому співтоваристві системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії і, з іншого боку, недостатня вивченість швейцарської системи туристської освіти в Україні.

Мета дослідження: виявити структуру професійної туристської освіти в Швейцарії, зумовлену тенденціями розвитку туризму, дослідити її організацію і зміст, а також можливості реалізації передових ідей швейцарського досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах України.

У ході дослідження нами виявлено, що система професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії має свої відмінні риси порівняно з іншими країнами. Ці особливості зумовлені самою системою освіти в Швейцарії, її структурою та організацією. Треба відзначити сувору ієрархію в системі освіти Швейцарії, види документів, які отримують випускники після закінчення навчальних закладів на всіх рівнях і стандартизацію умов переходу з одного навчального закладу до іншого [15].

Ми звернули особливу увагу на освітньо-кваліфікаційні рівні та державні документи вищих та середніх навчальних закладів. У швейцарських університетах та професійних школах студент може отримати залежно від спеціальності та рівня освіти, вищий державний професійний диплом, державний сертифікат, диплом професійного/спеціалізованого бакалавра (*Baccalaureate*), вищий державний сертифікат, основний державний сертифікат (рівень 3A, 3B, 3C, 4B відповідно до Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) / англ. *ISCED, International Standard Classification of Education*), академічний ступінь бакалавра, магістра, ліценціата (5A відповідно до ISCED), диплом, державний диплом, державний сертифікат (5B відповідно до ISCED) [11].

Грунтуючись на структурі освітньої системи Швейцарії, а також дослідженнях в сфері професійної освіти країни та аналізі документації навчальних закладів туристського спрямування, нами виявлена структура системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії, траєкторія здобуття професійної туристської освіти, види навчальних закладів, складено спектр професійних кваліфікацій, напрямів, спеціальностей, спеціалізацій, ступенів, встановлено ключові моменти підготовки майбутніх фахівців у навчальних закладах (табл. 1).

У процесі виявлення траєкторії здобуття професійної туристської освіти в Швейцарії та видів навчальних закладів, що пропонують таку освіту, встановлено наступне: професійна підготовка майбутніх фахівців сфери туризму починається в середній школі вищого рівня (*upper secondary level*) та проходить у формі учнівства. Повний курс навчання розрахований на 3 – 4 роки. Зазначимо, що після завершення обов'язкової середньої освіти нижчого рівня (2A відповідно до ISCED) для учнів відкриті чотири типи освітніх траєкторій:

Дві третини учнів обирають учнівство, що включає навчання за місцем роботи та теоретичні курси у професійно-технічному училищі. Після закінчення цього виду професійної освіти та підготовки випускники отримують федеральний диплом про вищу середню професійну освіту і підготовку / диплом фахівця сфери туризму.

Під час або після учнівства студенти можуть відвідувати додаткові курси, щоб претендувати на здобуття ступеня професійного бакалавра (*professional baccalaureate*). На підставі цього сертифікату вони можуть бути прийняті до університетів прикладних наук без складання вступного іспиту. Склавши додатковий іспит, можна навчатися в одному із кантональних університетів.

Matura schools (назви в Швейцарії варіюються залежно від кантону: кантональна школа, гімназія, ліцей) дають учням загальну базову освіту з 7 основних предметів. Після закінчення випускники отримують державний атестат зрілості (*Matura*). Цю освітню траєкторію обирають ті, хто бажає вступити до кантонального університету.

Спеціалізовані середні школи, в яких учні вивчають як загальні, так і професійні предмети, готують фахівців у сфері готельного господарства та громадського харчування. Випускники отримують ступінь професійного бакалавра / державний сертифікат спеціалізованої середньої школи [13].

Професійні кваліфікації, навчальні заклади та сфери діяльності майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії

Рівень кваліфікації відповідно до ISCED	Кваліфікація	Навчальний заклад	Сфера діяльності
Базова професійно-технічна освіта і підготовка (Учнівство)			
3A, 3B, 3C / 4A 4B	Вищий державний диплом / професійний бакалавр / вищий державний сертифікат / базовий державний сертифікат.	Учнівство на виробництві / професійно-технічна школа (подвійна система). Спеціалізована середня школа.	Персонал переднього краю, службовці Готельна індустрія: адміністратор, покоївка, черговий по поверху, порт'є, швейцар, консьєрж. Сфера громадського харчування: кухар, шеф-кухар, офіціант, бармен, технолог, сомельє, пекар. Сфера туризму та відпочинку: помічник менеджера туристичного агентства, аніматор, організатор подій.
Вища професійна освіта і підготовка (не університетський сектор)			
5B	Державний професійний диплом у сфері управління туризмом / вищий державний сертифікат.	Вищі професійні школи / школи готельного і туристичного менеджменту.	Фахівці середньої ланки управління, інспектори. Персонал в готелях і підприємствах громадського харчування: метрдотель, старша покоївка, банкетний менеджер. Фахівець у сфері туризму, відпочину, адміністрація, рекреаційні установи, менеджер з кадрів / громадських зв'язків, агент з туризму.
Вища освіта (університетський сектор)			
5A	Бакалавр наук в сфері ділового адміністрування / управління / туризму. Магістр наук в галузі ділового адміністрування / економіки.	Університети / Університети прикладних наук.	Фахівці вищої ланки управління. Керівні посади в готелях і підприємствах громадського харчування: менеджери (управителі) в готелях та інших місцях розміщення, менеджери (управителі) в закладах ресторанного господарства. Керівні посади в сфері туризму: менеджери (управителі) туристичних агентств та бюро подорожей.
Післядипломна освіта та підвищення кваліфікації			
6	Доктор наук Магістр наук в галузі ділового адміністрування. Магістр /диплом / сертифікат неперервної освіти.	Університети Університети прикладних наук Вищі спеціалізовані школи.	Фахівці у сфері громадського харчування, індустрії гостинності, туризму, відпочину. Рекреаційні установи: асистент з маркетингу, менеджер індустрії розваг, консультант з питань харчування, експерт з кейтерингу, керівник туристичної групи, адміністратор, шеф-кухар.

У швейцарській системі вищої освіти існують три типи освітніх установ, які готують майбутніх фахівців сфери туризму. До них відносяться: державні (кантональні) університети (*англ. Cantonal Universities / нім. Universitäten*), університети прикладних наук (*англ. UAS*,

Universities of Applied Sciences / нім. FH, Fachhochschulen) і вищі професійні школи (*англ. Colleges of higher vocational education and training / нім. HF, höhere Fachschulen*) (рис. 1).

На сьогодні в Швейцарії функціонують такі навчальні заклади, які готують фахівців сфери туризму: Університет Берну, Університет Санкт-Галлена, Університет Лозанни та Університет Лугано (кантональні університети); Університет прикладних наук Люцерна, Університет прикладних наук міста Хур та Швейцарська школа туризму Університету прикладних наук Західної Швейцарії (університети прикладних наук); Вища школа туризму Люцерна, Вища школа туризму Академії Engiadina Самедана, Міжнародна школа туризму Цюріха, Державна школа готельного і туристичного менеджменту Беллінцона (вищі професійні школи).

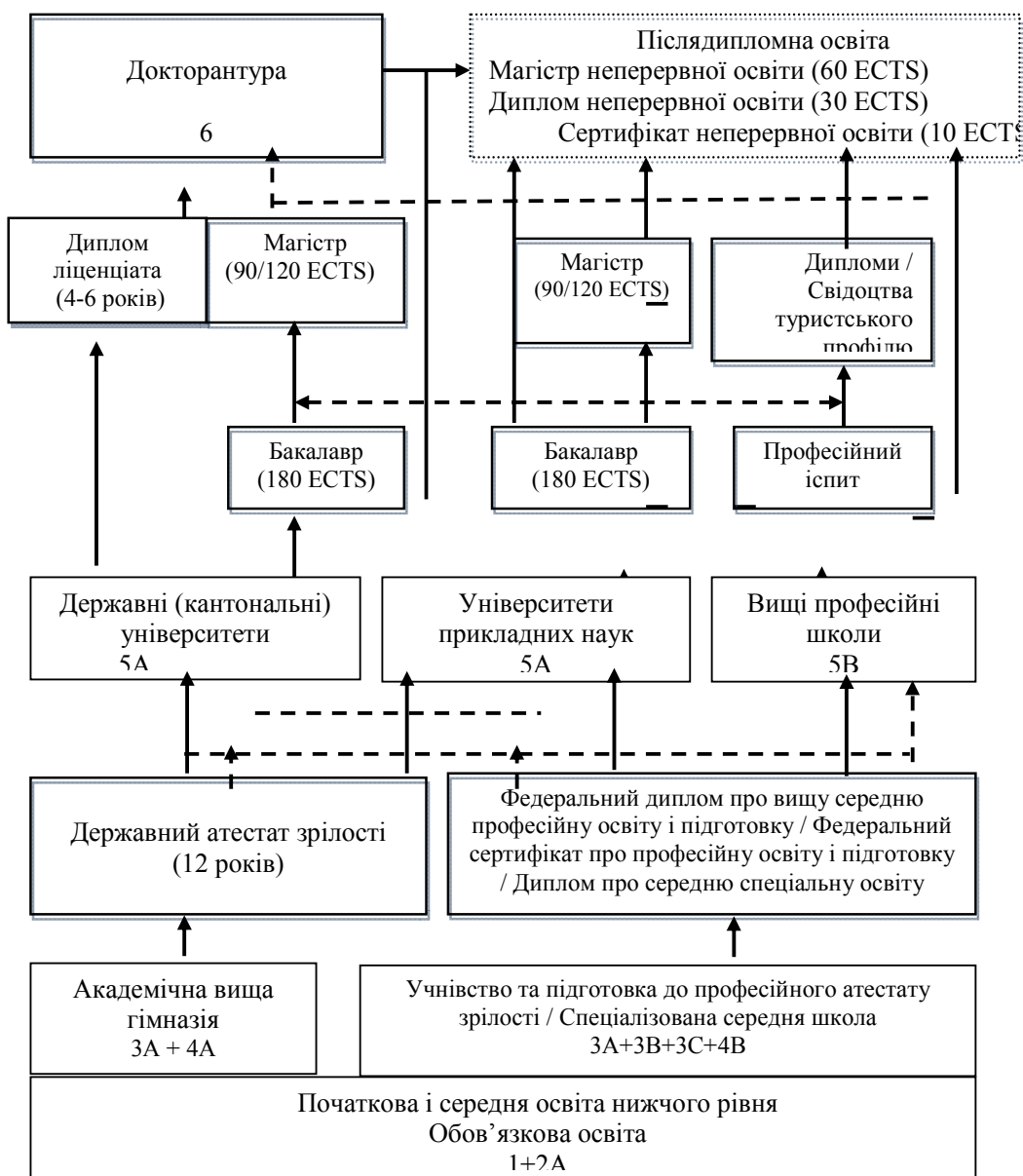

Рис. 1. Структурна модель туристської освіти Швейцарії

Основною сферою діяльності кантональних університетів є фундаментальні дослідження економічних, управлінських, географічних та політичних аспектів туризму. Туристська освіта в Швейцарії на рівні бакалаврату охоплює 180 кредитів відповідно до Європейської системи

переведення і накопичення кредитів (*англ. ECTS, European Credit Transfer System*) та пропонує тільки деякі спеціалізації у вигляді окремих курсів (лекції і семінари); програми магістратури (90/120 ECTS) надають можливість здобути ступінь магістра наук в галузі економіки і менеджменту. Вимоги щодо вступу до університету: наявність швейцарського атестату зрілості або диплом професійного / спеціалізованого бакалавра при умові успішного складання додаткових вступних іспитів [15].

Університети прикладних наук пропонують практичні дослідження та можливості реалізації результатів фундаментальних розробок з пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень. Загальні вимоги до навчання: наявність диплому професійного бакалавра або державного атестату зрілості та сертифікату, що засвідчує професійне стажування в сфері туризму. Навчання на університетському рівні (5A відповідно до ISCED) триває 4 – 6 років залежно від факультету. У кінці навчання присуджується ступінь бакалавра / магістра наук в сфері ділового адміністрування / управління / туризму / економіки. Наступний освітньо-кваліфікаційний рівень – докторант (PhD), що вимагає ще 3 роки навчання (рівень 6 відповідно до ISCED) [15].

Вищі професійні школи (рівень 5B відповідно до ISCED) забезпечують теоретичну та практичну підготовку, яка безпосередньо пов'язана із туризмом, їх мета – формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Щоб продовжити вищу професійну освіту в цих школах необхідно успішно закінчити середню школу та, як правило, мати рік практичного досвіду в сфері, пов'язаної із відповідним робочим середовищем. На даному рівні студенти мають змогу здобути практично орієнтований сертифікат, диплом або пройти курси в вищих професійних коледжах [11].

Після закінчення навчання в середньому професійному або вищому навчальному закладі існують певні можливості підвищення кваліфікації. Цим у Швейцарії займаються університети та вищі спеціалізовані школи. Понад половину всіх закладів у сфері підвищення професійної кваліфікації організовують і фінансують підприємства. Промислові та торгові палати, а також підприємницькі союзи та навчальні центри пропонують можливості для підвищення кваліфікації і приймають іспити, після складання яких видається відповідний професійний сертифікат. Післядипломна освіта Швейцарії розглядається як частина неперервної освіти, що завершується отриманням наступних кваліфікацій: магістр неперервної освіти (60 ECTS); диплом неперервної освіти (30 ECTS); сертифікат неперервної освіти (10 ECTS) [13].

У процесі дослідження нами проаналізовані ключові моменти підготовки фахівців у навчальних закладах туристського профілю. За дуальною системою в Швейцарії майбутніх фахівців сфери туризму готують професійно-технічні школи та спеціалізовані середні школи. Домінуючим моментом у вказаній системі є її практична спрямованість, оскільки учні протягом всього часу навчання включені в реальний виробничий процес, в ході якого вони стають більш заангажованими, професійно гнучкими та практико-орієнтованими. Практична професійна підготовка відбувається протягом перших двох років учнівства та закінчується проміжним іспитом. Протягом третього та четвертого року навчання учень повинен зробити власний продуктивний внесок в обрану сферу діяльності і бути спроможним показати свої професійні кваліфікаційні вміння підготувавши індивідуальний проект [9].

Педагогічні умови, які оптимізують організацію виробничої практики студентів, можна структурувати так: організаційно-плануючі (структурування змісту загальноосвітніх, загальнотехнічних, спеціальних предметів і практичного навчання, при цьому здійснюючи конструювання, проектування, планування навчально-виховного процесу); організаційно-координаційні (комплексне використання дидактичних засобів навчання через їх класифікацію та виявлення функціональних можливостей застосування); використання науково-технічної та психолого-педагогічної інформації в процесі професійного навчання в сфері туризму, гостинності та громадського харчування, що сприятиме професійному зростанню фахівця через колективні та індивідуальні форми методичної роботи [10].

Професійна підготовка у ВНЗ Швейцарії (сфера туризму, гостинності та громадського харчування) здійснюється за трьома рівнями. Перший рівень – початкова підготовка (теоретичні відомості про основи того чи іншого професійного спрямування); другий – ознайомлення з теоретичними та практичними основами групи споріднених професій (після

закінчення проводиться перший іспит); третій – спеціалізація, яка завершується іспитом та написанням наукової роботи [14].

Для вивчення туризму, готельної та ресторанної справи в університетах характерно наступне: великий обсяг теоретичного матеріалу; відсутність вузької спеціалізації; акцент на самостійне вивчення матеріалу; велика увага до наукової роботи й дослідження; кооперативне навчання; стажування; оцінювання результатів відбувається відповідно до ECTS; двомовне викладання бізнес-дисциплін; партнерство з вузами інших країн; сприяння мобільності студентів [12].

У процесі дослідження визначено комплекс організаційно-педагогічних умов професійної туристської освіти Швейцарії: мотиваційні (дозволяють особистості вибрати свою освітню траєкторію з урахуванням її можливостей і здібностей, а навчальному закладу сформувати свою освітню систему, враховуючи запити народного господарства, включаючи туристський ринок, ринок праці та соціально-культурну сферу); інформаційні (забезпечують застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій в системі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму); змістовні (забезпечують формування професійних освітніх програм на основі блочно-модульної побудови навчального матеріалу з урахуванням наступності, інтегрованого підходу до навчання); фінансові (спрямовані на рентабельність системи професійної туристської освіти); кадрові (дозволяють сформувати педагогічний колектив кваліфікованих викладачів, які відповідають рівню і профілю освітніх програм); організаційні (сприяють реалізації освітніх програм туристського профілю в різних типах освітніх установ); матеріально-технічні (забезпечують здійснення освітніх програм на сучасному рівні); національно-регіональні (враховують особливості рекреаційних ресурсів регіону і його можливості щодо розвитку туризму і сприяють розвитку ринкової економіки та соціально-культурної сфери); місцеві (беруть до уваги місцеві особливості і традиції міста та навчального закладу) [10; 14].

Визначено критерії ефективності функціонування професійної туристської освіти Швейцарії: проектування профільних освітніх програм і систем, що відповідають цілям і завданням особистості, потребам сфери туризму, системі освіти поточного та перспективного характеру; коректування, яке передбачає наявність безперервності, багатопрофільності та багатофункціональності, що допомагає особистості вибрати індивідуальну освітню траєкторію; результативність, яка підтверджується створенням широкого спектра освітніх програм і освітніх структур, що забезпечують працевлаштування випускників на ринку праці, задоволення запитів туристського ринку в кадрах необхідного рівня підготовки і кваліфікації, підвищення ступеня задоволення потреб населення в туристично-екскурсійному обслуговуванні, зниження рівня асоціальних процесів в поведінці молоді; економічність, яка забезпечується раціональним використанням ресурсів (педагогічних кадрів, технологій і термінів навчання); керованість, що дозволяє здійснювати облік особливостей, традицій і можливостей регіонів [11].

Результати аналізу навчальної документації університетів та професійних шкіл готельного і туристичного менеджменту дозволили розробити блочно-функціональну структуру змісту багатопрофільної туристської освіти Швейцарії. Визначено профілі та блоки як групи спеціальностей та спеціалізацій: економіка і управління (міжнародний менеджмент, управлінська економіка; стратегічне лідерство; стратегічний менеджмент; методи бізнес-досліджень; теорії управління; туристичний маркетинг); гуманітарний (іноземні мови; міжкультурна комунікація; технології презентації та модерації; риторика та комунікації; діловий етикет); природничонауковий (туристичні пам'ятки та події; політика навколишнього середовища та природних ресурсів; нові місця і напрямки; географія туризму; підприємство і навколишнє середовище); культура і мистецтво (культурологія; інтерпретація культурної спадщини; полікультурний менеджмент; архітектура і туризм; музейна справа та охорона пам'яток); соціальний (корпоративна соціальна відповідальність; правові основи діяльності у сфері туризму; соціологія; міжнародне право); комп'ютерно-телекомунікаційний (новітні засоби масової інформації у сфері туризму; технології зв'язку; прикладні інформаційні технології); сервіс (менеджмент сфери послуг; управління готельною індустрією; поведінка споживача); міждисциплінарний (рекреологія; міждисциплінарний проект, проектні технології) [13; 15].

Для підвищення якості вітчизняної професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, беручи до уваги досвід Швейцарії, необхідно забезпечити виконання певних умов.

Облік запитів розвитку ринкової економіки, соціальної сфери, туристського ринку і ринку праці (засіб вирішення – створення системи постійного моніторингу поточних та перспективних потреб ринку праці в фахівцях різної кваліфікації, враховуючи міжнародні тенденції, а також системи сприяння працевлаштуванню випускників.

Зміцнення і модернізація матеріально-технічної бази та інфраструктури освітніх установ, зокрема включенням їх в глобальну мережу Інтернет і локальні інформаційні мережі, оснащення сучасним обладнанням для підвищення якості навчального процесу.

Розвиток у вищій школі наукових досліджень і розробок, що надають вирішального впливу на зміцнення кадрового і технологічного рівня ринкової економіки, соціально-культурної сфери і сфери туризму, а також підвищення конкурентоспроможності освітнього закладу на ринку освітніх послуг.

Оптимізація переліку професій і спеціальностей підготовки фахівців сфери туризму та мережі установ професійної освіти; відпрацювання різних моделей інтеграції середньої та вищої професійної освіти з метою забезпечення багаторівневої підготовки фахівців.

Забезпечення участі роботодавців та керівників туристичних підприємств в розробці освітніх стандартів та формування замовлення на підготовку фахівців закладами професійної освіти [12].

Вважаємо за доцільне вказати на наступні заходи щодо модернізації системи туристської освіти України: перетворення вищої школи у відносно самостійну галузь економіки знань; пряма участь університетів та інших навчальних закладів у становленні та розвитку наукомістких галузей економіки знань; інтеграція вищої освіти і науки; форсований розвиток наукових досліджень і розробок; поєднання наукових досліджень вищої школи з інноваційними процесами в економіці; розширення автономії вузів; поліпшення якісного складу наукових і педагогічних кадрів; оновлення навчально-методичної бази навчання, переліку спеціальностей та змісту професійної підготовки фахівців, інформатизація навчального та науково-дослідного процесів, розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців; поступовий перехід до кампусної моделі організації життя колективів навчальних закладів [11].

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що системним цілісним уявленням системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії є структурна модель, що включає траєкторію отримання професійної туристської освіти, види навчальних закладів, спектр професійних кваліфікацій, спеціальностей, спеціалізацій, ступенів, ключові моменти підготовки, дуальна система підготовки, підвищення кваліфікації.

Уніфікація професійної туристської освіти, визначення чітких меж діяльності освітніх закладів та підприємств у рамках країни і Європейського простору здійснюється за допомогою стандартизації професійної туристської освіти, об'єктами якої є: структура професійної освіти, основи професійної освіти, класифікатор професій, тривалість підготовки, вимога до знань та умінь. Тенденції розвитку професійної туристської освіти у Швейцарії – це розширення спектра пропонованих спеціальностей для сфери туризму, інтернаціоналізація, диверсифікація професійної туристської освіти, вплив технологічних змін на традиційні методи навчання та інші. Умови, що зумовлюються розвитком туризму, полягають у наступному: забезпечення наступності навчальних програм, безперервність професійної підготовки, підготовка педагогічних кадрів, різнорівнева підготовка фахівців [9].

Основоположними принципами системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії на основі аналізу соціально-економічних особливостей розвитку туризму та оцінки рекреаційних туристичних ресурсів в країні є: принцип цілісності, який передбачає безперервність, наступність у професійній туристській освіті; міждисциплінарний принцип, що передбачає взаємозв'язок предметів; принцип гуманітаризації, що припускає зміцнення етичних і духовних цінностей фахівця; принцип академічної свободи, який передбачає самостійність у виборі навчальної, наукової потреби; принцип іншомовної професіоналізації, що передбачає володіння іноземними мовами; принцип інтернаціоналізації, що передбачає інтеграцію освіти в єдину світову систему [14].

З метою реалізації передових ідей швейцарського досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у ВНЗ України обґрунтовано доцільність впровадження

практично зорієнтованих технологій навчання: роботу в команді, наближеність до практики за допомогою рольових ігор, створених за аналогами підприємств сфери туризму; забезпечення організації професійної підготовки, що базується на спільній діяльності навчальних закладів та підприємств туристичної індустрії за дуальною системою; участь студентів в програмах стажування за кордоном, транснаціональній практиці, міжнародних проектах; підвищення професійної кваліфікації на робочому місці; збільшення варіативної складової освітніх програм, що сприятиме індивідуалізації навчального процесу; поглиблення професійної компетентності у сфері іноземних мов шляхом двомовного викладання бізнес-дисциплін; надання більшої автономії ВНЗ у розробці освітньо-професійних програм підготовки; трансформація змісту підготовки; диверсифікація напрямів та спеціальностей сфери туризму.

Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення української системи професійної туристської освіти, міжнародних проектів з підготовки кваліфікованих фахівців, складання лекцій з загальної та зарубіжної педагогіки у ВНЗ і на факультетах підвищення кваліфікації, при написанні робіт, присвячених професійній туристській освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ермилова Д. В. Теория и методика высшего туристского образования в европейских странах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Д. В. Ермилова. – Сходня, 2000. – 177 с.
2. Квартальнов В. А. Теоретические основы становления и развития системы непрерывного профессионального образования в сфере туристской деятельности : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / В. А. Квартальнов. – М., 2000. – 382 с.
3. Кнодель Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Кнодель. – Тернопіль, 2007. – 40 с.
4. Лякишев Д. В. Место и роль Швейцарии в системе современных мирохозяйственных отношений: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 / Д. В. Лякишев. – М., 2002. – 160 с.
5. Сеселкин А. И. Диверсификация профессионального туристского образования: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / А. И. Сеселкин. – М., 2004. – 355 с.
6. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / В. К. Федорченко. – К., 2005. – 511 с.
7. Хмілярчук Н. С. Педагогічні умови організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери: дис. ... канд. наук: 13.00.04 / Н. С. Хмілярчук. – Вінниця, 2008. – 272 с.
8. Черток Л. П. Діалог культур у післядипломній гуманітарній освіті Швейцарії: дис. ... канд. наук: 13.00.01 / Л. П. Черток. – Ялта, 2011. – 170 с.
9. Bieger, T., Laesser, C., Maggi, R. Jahrbuch der Schweizerischen Verkehrswirtschaft. St.Gallen. – 2007. – P. 56 – 67. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://jtr.sagepub.com/content/44/4/397.abstract>>. – Загол. з екрана. – Мова нім.
10. Baum T., Nickson D. Teaching human resource management in hospitality and tourism: a critique // International Journal of Contemporary Hospitality Management. – 1998. – P. 75 – 79. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://books.google.com.ua/books/Baum>>. – Загол. з екрана. – Мова англ.
11. Education in Switzerland. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.myswitzerland.com/en/update-about-switzerland/education-switzerland.html>>. – Загол. з екрана. – Мова англ.
12. Gonon Ph. Challenges in the Swiss Vocational Education system Vocations and Learning // Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education. – 2009. – P. 75 – 86 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lutung.lib.ums.ac.id/dok/Learning_.pdf>. – Загол. з екрана. – Мова англ.
13. OPET. Vocational education and training in Switzerland. Facts and figures. Bern: Federal Office for Professional Education and Technology. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.bbt.admin.ch/themen/berufsbildung/index.html?lang=en>>. – Загол. з екрана. – Мова англ.
14. Sigala M., Baum T. Trends and Segues in Tourism and Hospitality Higher Education: visioning the future. Tourism and Hospitality Research // International Journal of Contemporary Hospitality Management – 2006. – P. 77 – 86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/EJVT47_en.pdf>. – Загол. з екрана. – Мова англ.
15. Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education (EDK). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.edk.ch/dyn/11553.php>>. – Загол. з екрана. – Мова англ.